

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ НАПРИКІНЦІ 70-Х РР. ХХ СТ.

Активний відпочинок, туризм, походи, піші прогулянки – неодмінна складова здорового та насиченого способу життя, однак на сьогодні таке дозвілля організовується переважно у шкільних навчальних закладах. Проте, ще півстоліття тому, активним способом життя займалися не лише у навчальних закладах, але й у туристичних та спортивних клубах, особи різного соціального статусу та віку.

Туристична діяльність в окреслений період була розвиненою на державному рівні. Пересічні громадяни проводили вільний час у походах та екскурсіях, сплавлялися річками, досліджували печери та гроти. Відвідували замки, історичні та архітектурні пам'ятки краю, а також місця битв Другої світової війни. Студентами та науковцями проводилися методичні та науково-дослідні роботи. Спортивні клуби ініціювали туристичні змагання.

Згідно із даними Державного архіву Тернопільської області на 1969 р. налічувалося: міських та районних клубів – 17; туристичних секцій – 340; підготовлених громадських кадрів – 800; маршрутів рідним краєм – 26; пунктів прокату туристичного спорядження – 30; туристично-оздоровчих таборів – 11; будинків рибалок та мисливців – 5 [1, арк. 1 – 2]. Проведено 832 екскурсії із середньою тривалістю 2 – 3 дні, котрі відвідали 24895 осіб. З котрих 59 провели у Тернополі для більш ніж 1770 осіб. Варто звернути особливу увагу на ідеологічну складову при створенні маршрутів екскурсій. Так, згідно із «Балансом діяльності за 1969» йшлося, «В городе-герое Бресте побывало 70 групп – 2240 человек, героическими тропами партизанского рейда боевого объединения С. А. Колпака прошли 1204 человека – 67 групп. Во Львовском филиале музея В. И. Ленина побывали 100 групп – 3200 человек...», «Должное внимание экскурсионное бюро уделяет экскурсиям на производство, как одной из лучших форм пропаганды творческого труда советского народа. За 1969 г. проведено 99 экскурсий...» [7, арк. 2].

Саме у Тернопільській області, за версією газети «Правда», започатковано спелеотуризм – орієнтування у підземних печерах на швидкість [3, арк. 36]. У 1967 р. відбулося перше змагання з цього виду туризму. Саме в цей час в області розвідано більше 50 карстових печер, загальною протяжністю понад 110 км. Доволі широкою популярністю користувалися печери: «Озерна» – 26 км, «Млинки» – 14 км, «Вертеба» – 8 км та інші [2, арк. 2]. На таких заходах учасники проводили декілька днів, влаштовуючи змагання з орієнтування у печерах, пісенні конкурси, а також обмінювалися досвідом. Станом на 1969 р. з 26 спелеологічних клубів УРСР – 8 зареєстровано в Тернополі [3, арк. 5].

План роботи спелеотуристів на 1970 р. передбачав широку навчально-методичну роботу: створення шкіл дотабірної підготовки спелеотуристів; відрядження слухачів на загальні збори до Криму; експедиційні поїздки і дослідження нових печер на території Тернопільської області.; відрядження делегації у Москву на представлення досягнень та нагородження розрядами зі спелеотуризму; оформлення «Каталогу печер Тернопільщини»; створення бібліотеки навчальної літератури; створення прес-звітів про експедиційні і спортивні поїздки [6, арк. 5 – 6].

Окрім спелеологічних клубів, у області діяли також різноманітні секції. Наприклад – гірського туризму, котрі займалися складанням переліку і описом перевалів гірських районів Тернопільщини, розробкою та проведенням маршрутів у районі Центрального Кавказу, виготовленням агітаційних альбомів на фотоматеріалах, участю у республіканських зборах, підготовкою відповідних інструкторів, водного туризму, котрі навчалися плавати, сплавлялися річками на байдарках, проводили походи, навчальні поїздки, агітаційні виставки тощо. А також секції пішого туризму, на яких відбувалися навчальні збори, походи, розробки маршрутів, навчальні семінари із підготовки організаторів та інструкторів тощо [8, арк. 3 – 6].

Однак, навіть при таких темпах розвитку туристичної діяльності, усе ще спостерігалися проблеми із матеріально-технічним забезпеченням, спорядженням тощо. Саме тому в області часто проводилися заходи уповноважених відомств, скеровані на розвиток туризму та екскурсійної діяльності. Основною метою заходів було, спільно із комсомольськими та фізкультурними організаціями, за активної участі туристичної громадськості, розширити межі та сфери екскурсійної діяльності, залучити більшу кількість населення шляхом агітації та реклами, побудувати та здійснити оснащення нових туристичних баз, забезпечити транспортом, туристичним спорядженням тощо [5, арк. 1 – 2].

Поряд з розвитком туристичної галузі відчувався значний ідеологічний вплив радянської ідеології на побут, культуру та життя громадян, який проявлявся у посиленні політико-виховної скерованості заходів, подорожей, змагань, котрі влаштовувалися з приводу святкових дат в історії країни. Наприклад, до 100-річчя з дня народження В. Леніна тощо.

Варто зазначити, що окрім природних особливостей, вдале географічне розташування області найбільше сприяло розвитку туристичної діяльності, позаяк область розташована у центрі Східної Галичини і об'єднувала декілька сусідніх областей залізничною колією і хорошою інфраструктурою. Саме із Тернополя

брали початок маршрути: Тернопіль – Мінськ – Вільнюс – Рига – Таллінн – Санкт-Петербург – Москва та ін [4, арк. 18].

Таким чином, значний розвиток туристичної та екскурсійної сфери у Тернопільській області зокрема у зазначений період пов'язаний із державною стратегією розвитку цього напрямку та зусиллями місцевих організацій, що становило одну із важливих складових ідеологічної сфери радянської держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Отчет о выполнении плана самодеятельности туризма за 1969 год // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 26. Арк. 2.
2. Текстовый отчет областной секции спелеотуризма за 1960 – 1968 годы // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 1. Арк. 3.
3. Материалы (положения, протоколы, акты и др.) 1-го республиканского слета спелеотуристов Украины // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 27. Арк. 38.
4. План работы облсовета по туризму и экскурсиям 1969 год // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 23. Арк. 21 с.
5. Протокол пленума облсовета по трурзиму и экскурсиям от 12 ноября 1969 года // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 20. Арк. 11.
6. Протоколы заседаний президиума облсовета по туризму и экскурсиям за 1970 // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 30. Арк. 99.
7. Баланс по основной деятельности за 1969 год. // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 28. Арк. 61.
8. Отчеты о работе клуба спелеологов, секций водного, горного и пешего туризма за 1971 год. // Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3248, Оп. 1. Спр. 49. Арк. 6.

Леськів Г.

Науковий керівник – проф. Зуляк І. С.

УЧАСТЬ АДВОКАТА СТЕПАНА ШУХЕВИЧА В СУДОВИХ ПРОЦЕСАХ НАД ЧЛЕНАМИ КПЗУ (1924-1933 РР.)

Комуністична партія Західної України (далі - КПЗУ, до 1923 р. – Комуністична партія Східної Галичини, КПСГ) утворена в лютому 1919 на 1-й крайовій партійній конференції у м. Станіславів. Об'єднала розрізнені підпільні гуртки і групи, що 1918 – на поч. 1919 рр. виникли і діяли у містах Львів, Дрогобич, Станіславів, Стрий, Тернопіль, Калуш, Коломия та ін. Конференція обрала ЦК КПСГ, його очолив Карл Саврич. Однак КПЗУ була не надто популярною серед населення Східної Галичини, через діяльність інших політичних партій. Внаслідок польських репресій більшість українських політичних партій не проводили свою активну діяльність на Волині та Холмщині. Саме на цих землях розгорнула свою діяльність КПЗУ, яка налічувала понад 180 членів партії [1].

Діяльність КПЗУ залишається маловивченою, як і правозахисна діяльність відомого адвоката міжвоєнного періоду Степана Шухевича, який займався правовим захистом осіб, звинувачених у сприянні КПЗУ. Це пояснюється обмеженою кількістю фактологічного матеріалу, який зберігся до наших днів. Дослідження ґрунтуються на архівних матеріалах розгляду справ КПЗУ та книзі спогадів Степана Шухевича [2 – 21, 22].

На початку 1920-х років політичні процеси КПЗУ в судах захищали адвокати Семен Шевчук та Лев Ганкевич. А після розгляду справи Степана Вовка до справ проти КПЗУ долучився і Степан Шухевич.

Щодо справ, які вів адвокат С.Шухевич варто відзначити: справа мешканців Томашівського повіту [2], володир-волинський процес [3], справа В.Вишневецького та Ф.Степанюка [5], В.Яворського [7], євреїв Х.Дудельзака та Г.Гіссермана [9], В.Костюка та І.Красовського [10], Г.Новака [11], П.Шевчука і Л.Гервіца [12], О.Ясінського і В.Найдюка, [13], процес 54-х [14], В.Киселя і С.Граваса [15], М.Леша [16], О.Яцуна і В.Зарембицького [17], С.Вовка [18], справа редакторів газети «Світло» [19], М.Білого і О.Ясінського [20], Т.Чайки [21] тощо.

Щодо самих обвинувачень, то вони більш стосувалися не так діяльності КПЗУ, як іншої дотичної до неї організації – Української Національної Повстанчої Організації (далі – УНПО). Самі ж мешканці вважали цю організацію провокаційною справою польської поліції. У справді, як пише у своїй книзі спогадів С.Шухевич, поліція, прокурори, судді часто намагались приписати дій організації комуністичний характер, хоча за своєю діяльністю вона схилалася більш до націоналістичних. Українське селянство вступало до цієї організації, позаяк не було альтернативи, а інші політичні партії не були у Волині надто потужними [2, арк. 112-117], [5, арк. 84 – 91 зв.], [6, арк. 101 -103].

Комуністичну діяльність в той час часто приписували й «Просвіті», оскільки саме ця установа була так званим «інтелектуальним осередком», й де обговорювалися політичні ідеї. Але це явище більш спричинили різні донощики й провокатори, які намагались вислужитись перед польською адміністрацією.